

YENİ TOPLUMSAL HAREKETLERDE YENİ MEDYA ETKİSİ: KUZEY ORMANLARI SAVUNMASI ÖRNEĞİ¹

Oya Hacer ADIGÜZEL²

ÖZ

Yeni toplumsal hareket (YTH) kavramı, 1960'ların sonlarından itibaren içerik ve biçim değiştirmeye başlayan, sınıf temelli olmaktan çıkarak, her sınıftan bireyin katılım sağlayabildiği insan hakları, çevre, barış, toplumsal cinsiyet gibi sorun alanlarına odaklanan toplumsal hareketleri anlatmak üzere kullanılmaya başlayan bir kavramdır. Genel olarak medya her zaman, geniş kitlelere ulaşması yanında, niteliksel olarak da toplumsal hareketleri etkileyen, ideoloji üreten önemli bir güç olmuştur. Şüphesiz yeni iletişim teknolojileri de YTH'yi derinden etkilemiştir. Yeni medyanın hayatımıza girmesiyle yaygınlaşan sosyal medya kullanımı yeni bir kamusal alan biçimi ortaya çıkarmış, YTH'nin etkinliğini artırmış, savunuculuk yapma pratiklerini etkilemiş, protesto ve hak arama amaçlı mesajların daha hızlı, kolay ve ekonomik biçimde yaygınlaştırılmasını sağlamıştır. Bu çalışmada yeni toplumsal hareketlerin yeni medyaya taşınma biçimi ve etkileri Kuzey Ormanları Savunması (KOS) hareketi üzerinden ele alınacaktır. Çalışmada nitel araştırma geleneği içerisinde yer alan doküman incelemesi yöntemi kullanılarak, KOS'un web sitesi, sosyal medya profilleri, sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlar analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yeni Toplumsal Hareketler, Yeni Medya, Sosyal Medya, Yeni Kamusal Alan, Kuzey Ormanları Savunması (KOS)

THE IMPACT OF NEW MEDIA IN NEW SOCIAL MOVEMENTS: THE CASE OF NORTHERN FORESTS DEFENSE

ABSTRACT

The concept of New Social Movements (NSMs) is a concept that has been used for referring to social movements that have started to change in form and content since the late 1960s. Being no longer class-based, NSMs, focusing on problem areas such as human rights, environment, peace and social gender, are open to participation of individuals from every social class. In general, media has always been an important force which, in addition to reaching to large masses, also qualitatively affects social movements and produces ideology. Without a doubt, new communication technologies have also deeply affected NSMs. Becoming widespread with the introduction of new media into our lives, use of social media has created a new form of public space, has increased the effectiveness of NSMs, has influenced advocacy practices and has facilitated popularization of messages of protest and rights claiming in a faster, easier and more economical manner. In this study, the form and the effects of emergence of NSMs in new media will be discussed within the context of Northern Forests Defense (KOS). In

¹ Bu makale 14-17 Mart 2019 Tarihleri Arasında Düzenlenen Uluslararası Türk Dünyası Basın Sempozyumunda Sunulan Bildirinin Geliştirilmiş Tam Metnidir.

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Medya ve İletişim Çalışmaları, adiguzelhacer@gmail.com , ORCID ID: 0000-0002-7946-1285

the study, through employing the method of document review, which is within the qualitative research tradition, KOS's websites, social media profiles and posts from its social media accounts will be analyzed.

Keywords: New Social Movements, New Media, Social Media, New Public Space, Northern Forests Defense (KOS)

GİRİŞ

Toplumsal sistemin kendini yeniden üreterek devam etmesini sağlayan, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olan iletişim yeni medya teknolojilerinin gelişmesiyle artık daha fazla bireysel ve toplumsal hayatımızın merkezine oturmuştur.

Hayatımıza yeni giren bir kavram olan “yeni medya”, internet/ağ teknolojisi üzerinden erişilen sayısal/dijital iletişim biçimlerini anlatmaktadır. Yeni medyanın sayısallaşması, enformasyonun analog formattan bilgisayarlar tarafından okunabilir bir formata dönüştürülmesidir. Elektronik cihazlar tarafından kullanılacak formatta üretilen enformasyon, kolayca bir ortamdan diğer bir ortama aktarılabilir. Hayatımıza yeni giren bir kavram olan “yeni medya”, internet/ağ teknolojisi üzerinden erişilen sayısal/dijital iletişim biçimlerini anlatmaktadır. Yeni medyanın sayısallaşması, enformasyonun analog formattan bilgisayarlar tarafından okunabilir bir formata dönüştürülmesidir. Elektronik cihazlar tarafından kullanılacak formatta üretilen enformasyon, kolayca bir ortamdan diğer bir ortama aktarılabilir.

Bireyin medya mülkiyetini oluşturması, sosyal ağların zenginliği ile iletişim mecralarının çeşitlenmesi ve sayıca artması, ağa katılanların içeriği hem üreten hem tüketen olması, aynı zamanda içeriğin hem öznesi hem nesnesi olmasına neden olmuştur. Web 2.0 altyapısı ile sosyal medyanın karşılıklı iletişime ve katılıma imkan veren altyapısı milyarlarca insan (bloglar, web siteleri, twitter, facebook, instagram v.b) araçlarla yerel ve küresel olguların (ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal) bir parçası haline gelmektedir.

Yeni biçimlenen kamusal alan, bireylerin daha kolay biçimde aktif olarak kamusal alandaki tartışmalara katılmasına, kendi (sosyal) medyası üzerinden fikirlerini geniş kitlelere duyurabilmesine, kimlik ve olgusal temelli protesto eylemlerine dijital veya sokağa çıkarak bizzat dâhil olmasına imkân tanımaktadır.

Politik ve ekonomik sınıf temelli geleneksel toplumsal hareketler, 1968 protesto eylemlerinden itibaren yerini daha fazla gündelik hayatın sorunları ve değerleri üzerinden örgütlenen kimlik temelli yeni toplumsal hareketlere (YTH) bırakmıştır. Toplumsal hareketler, yeni medya ile birlikte örgütlenme ve eylem biçimleri olarak yeniden form değiştirmiştir.

Medyanın Uzantısı Olarak Yeni Medya

1950’lerde özelde televizyon genelde kitle iletişim araçlarının en ışıltılı imajı nasılsa, günümüzde de yeni medya aynı büyüğü taşımaktadır. 1950 ve 1960’larda kitle iletişim araçları neyi ifade ettiyse, bugün de yeni medya kavramı zihinlerde benzer bir çağrışım yapmaktadır (Balle&Eymery, 1991:14). Yeni medyaya, kitle iletişim araçlarının bir uzantısı diyebiliriz. 21. yüzyılın başlarında yeni medya kavramı, teknolojik dönüşümlerle önemli bir güce sahip olmuş ve kitle iletişim araçlarının yerini alan multimedya kavramının yerine kullanılmıştır. Günümüzde yeni medya ve multimedya aynı anlama gelmemektedir. Multimedya; veri, metin, görüntü ve ses gibi farklı iletişim biçimlerini tek bir şebeke içinde bütünleştiren bir platformdur. Bilişim teknolojilerinin ürünü olan yeni medya, dijital bir medya olmanın çok ötesinde, etkileşim özelliği olan bir enformasyon dağıtım aracıdır. Birbirine bağlı, karmaşık, birçok bölüm ve ögenin bir arada olduğu yapısal özelliği, multimedya içeriği ve etkileşime uygun yapısı, onu önceki tüm iletişim biçimlerinden ayrı kılan temel özelliğidir. İnternet de, yeni medya içinde devasa bir iletişim ağı ve öne çıkan teknoloji olmaktadır (Aydın Sakı, 2011: 105). Yazılı basın ile radyo ve televizyon, “geleneksel medya” olarak tanımlanırken; mikro-işlemciler, fiber optik, uydu yayıncılığı, kablolu dijital televizyon, teletext, kelime işlemciler, video-konferans, internet, vb. “yeni medya” ya da “bilişim teknolojileri” şeklinde adlandırılmaktadır (Timisi, 2003: 80). Yüksek teknoloji ve etkileşim özelliğinin olması “yeni medya” olarak bahsedilmesine neden olmaktadır.

Törenli, yeni medya düzenine ait temel eğilimleri altı başlık altında toplamaktadır (2005: 94-97).

Bilişim teknolojilerinin bellek kapasitesi ve hızında yaşanan gelişmelerle; hem maliyetler düşmekte hem de kalite ve performans çok hızlı yükselmektedir.

Sayısallaşma ile Bütünleşik Hizmetler Sayısal Ağı (ISDN) özelliğiyle tüm iletişim işlemleri aynı kanal üzerinden yapılabilmektedir.

Kolay taşınabilirlik ile teknolojik cihazlar hız, kapasite ve özelliklerindeki artışlara rağmen daha az yer kaplamaya ve daha kolay taşınabilmektedir.

Basitleşmesiyle, sürekli yenilenmesine rağmen, bilişim teknolojilerinin kullanımı için teknik uzmanlığa ihtiyaç duyulmamaktadır.

Gelişmiş ağ sistemleri özelliğiyle, ağlar üzerinden verilen hizmetler çeşitlenmekte ve yaygınlaşmaktadır.

Yeni hedef kitle anlayışı ile geleneksel medyada sadece mesajı alan konumundaki türdeş olmayan bireyler yerine, yeni medyada özgül beklentileri olan tanımlı hedef kitle anlayışı öne çıkmaktadır.

Yeni medya, geleneksel medyayı ortadan kaldırmamış, bilakis geleneksel medyanın yenilenmesine, hızlanmasına ve içeriğinin zenginleşmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda yeni medya; multimedya, internet, iletişim uyduları, sayısal ağlar, modem, bilgisayar, veri iletişimi, dosya transferleri, e-posta, teletext, video-text, kablolu tv, sayısal sistemler, vb. gibi çeşitli ve zengin seçeneklerle, “yeni” olmanın yanı sıra geleneksel medyanın çok farklı boyutlara taşınmasında itici güç olmuştur.

Yeni medya, hedef kitleyi kimliksiz bir topluluk olarak kabul eden geleneksel medyadan farklı olarak, kim oldukları daha belirgin ve sınırlandırılmış kullanıcılarına etkileşim özelliğiyle, bireylerin ihtiyaçlarına cevap veren içeriklere kolayca erişebilmesini sağlamakta, istediği zaman iletişim kurabileceği eşzamanlı olma zorunluluğu bulunmaması gibi farklılıklar sunmaktadır.

Yeni medyada bireyler enformasyon üzerinde daha fazla söz sahibidirler. Geleneksel medyada içerikler, bir takım denetimlerden geçerek hedef kitleye ulaşırken yeni medya, herkesin içerik üretmesi ve karşılıklı etkileşimine olanak vermesiyle doğrudan ve özgür bir iletişim ortamı sunmaktadır. Bu bağlamda bireyler katılacakları iletişim platformuna bağlanma ve erişim hususlarını kendisi düzenleyebilmektedir. Yeni medyanın geleneksel medyadaki eşik bekçisi mekanizmasını devre dışı bırakması, katılım ve ifade için para ve zaman maliyetini azaltması, bireylerin kamusal tartışmalara katılımını kolaylaştırmakta ve artırmaktadır (Binark & Löker, 2011: 15).

Diğer bir taraftan, yeni medya teknolojileri bireylerin özel ve kamusal alandaki her türlü eylemlerini kayıt altına almakta ve işleyebilme özelliğine sahiptir. Dijital ortamlarda yapılan bütün işlemler kayıt altına alınmakta, ihtiyaca istinaden bireylerin tüm etkinlik ve iletişimleri veri gözetiminin birer ögesine dönüşebilmektedir (Timisi, 2003: 231). Yeni medya ortamında bireylerin sanal olarak sürekli izlenmesi, coğrafi, mali ve entelektüel bütün etkileşimlerinin gözetlenmesi, bir kuşatılmışlık duygusu oluşturması, gündelik hayatı bir dijital panoptikon’a³ dönüştürmekle eleştirilirken

³Panoptikon, ortasında gardiyanların mahkûmları izlediği hücreler bulunan, daire biçiminde tasarlanmış hapisane anlamına gelmektedir. Kavram, Jeremy Bentham’ın 18. Yüzyıldaki hapisane tasarımına dayanmaktadır. Bu mekân tasarımı, *her şeyi bilen, her şeyi gören ve*

(Binark & Löker, 2011: 20) sosyal ağlardaki bireyler, her şeyi gören ve bilen gardiyanların gözlerinin sürekli üzerlerinde olduğu mahkûmlara benzetilmektedir.

Yeni Medya ve Yeni Kamusal Alan

Kamusal alan, toplumun ortak yararlarını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanı olarak tanımlanabilir. Alman sosyolog ve siyaset bilimci Jürgen Habermas tarafından geliştirilen kamusal alan kavramı, en basit haliyle “kamuoynunun olduğu alan” olarak tanımlanmaktadır. Bu alan bireysel ve kurumsal sınırlamalardan uzak, herkesin kolayca girip çıkabildiği, “tüm bireylerin dâhil olabileceği” ortak alandır. Kamusal alan, “bireylerin ortak yarara ilişkin olaylar hakkında toplanma, örgütlenme, düşüncelerini ifade etme ve yayınlama özgürlükleri garantilenmiş olarak tartışabildikleri” bir ortamdır (Habermas J. D., 2004: 95). Bu yönüyle kamusal alan kavramı, hem medya hem de demokrasi kavramı ile bütünleşmiş, birbirine bağlı bir kavramdır.

Medyanın gelişimi batı toplumlarında modernleşme ve demokrasi ile paralel yürümektedir. Endüstri Devrimi sonrası kamusal alan genişlemiş, kentler büyümüş ve kent kültürü oluşmaya başlamıştır. Fransız Devrimi sonrasında siyasi temsil, özgürlük, insan hakları konularında köklü değişimler yaşanmıştır. İletişim ve ulaşım olanaklarının artmasıyla, bilimsel gelişmeler hız kazanmış, daha demokratik yönetimler iş başına gelmiştir.

Yeni iletişim teknolojileri kamusal alanın zaman ve mekân sınırlarını genişletmiştir. İnternet, her tür iletişime olanak tanıyan ve neredeyse sınırsız kapasitede olan toplumsal bir iletişim ve medya ortamına erişimi sunmaktadır (Timisi, 2003:124). Kolay taşınabilir akıllı cihazlarla kesintisiz çevrimiçi (online) olmak mümkündür. Sosyo-ekonomik ve örgütsel anlamda bilişim ve bilgisayar teknolojilerini tek noktada birleştiren “dijital buluşma”, yeni yapısal dönüşümlere yol açmıştır (Soete 2004, 40). Ayrıca bireylerin “on line olma” durumu, yeni bir kamusal alan algısı ve anlayışını beraberinde getirmektedir. İnternet, bilgiyi elinde tutan

her şeye muktedir olan görünmez bir varlık duygusu ve duygudan beslenen otoriteye itaati doğurmaktadır. Panoptikon, hem ticari, hem de güvenlik amaçlı olarak bireyin mahremiyetiyle üzerinde denetim kurmaktır (Lyon 1997)

geleneksel seçkinler topluluğunun gücünü azaltmış, hiyerarşiyi ortadan kaldırarak yeni ve çok farklı toplulukların oluşmasına olanak sağlamıştır. Bireylerin kendini ifade etme, düşüncelerini kısıtlamalar olmaksızın paylaşabilmeleri, ortak sorunlar ve menfaatler etrafında toplanma hususunda cesaretlendirmekte, sanal da olsa buluşma imkânı sağlamakta, zaman ve mekân sınırlamalarını ortadan kaldırarak toplumsal (muhalif) grupların kendini sürekli olarak tekrar kurabilmesine ve yenilemesine imkân vermektedir. İnternet, hem giderek bireyselleşen ve yalnızlaşan hem de içe dönük ve sıkılgan kişilik yapıları nedeniyle sosyalleşemeyen bireylerin, “diğerleri” ile iletişime girmelerine imkân veren ve kişileri adeta “görünmez sicim”lerle birbirine bağlayan yeni bir kamusal alana dönüşmektedir (Sayar, 2002: 65). Sanal cemaatler⁴ ile bireyler siber uzamda ağ üzerinde oluşan toplumsal kümelerde kamusal tartışmalar yapılabilmektedir.

Bilişim teknolojileri, yeni bir toplumsal düzen için gerekli olan tüm maddi altyapıya sahiptir. McLuhan ve Carson’un ifade ettiği gibi kitle iletişim araçlarının etkilemedikleri, değiştirmedikleri bir şey yoktur. “Teknolojik Determinizm” kuramında, iletişim teknolojilerindeki ilerlemeleri toplumsal değişimin merkezine yerleştirirken, (Erdoğan & Alemdar, 2002: 71) “Understanding Media (Extentions of Man” eserinde medyayı insanın bir uzantısı olarak tanımlar (McLuhan,1964).

Yeni medya, enformasyona erişime ve anlık iletişime olanak sağlayan bir araç olmanın ötesinde, toplumsal ilişkileri de değiştirmektedir. Böylelikle, internette yeni toplumsal buluşma yerleri gelişmekte ve sanal topluluklar ortaya çıkmakta (C. Aktaş 2007, 109) park, kafe, dernek gibi organik ilişkilerin kurulabildiği mekânların yerine insanlar sanal topluluklarda kolayca sosyalleşebilmektedir. Bireyler ilgili oldukları konularda bir sosyal ağ içerisinde tartışmalara katılmakta yeni medyanın dilini ve kimliğini kullanarak (instagram, facebook ve twitter gibi yeni medya platformlar aracılığıyla) kamusal alanda yerlerini bulmaktadır.

⁴ İlk kez Rheingold (Rheingold 1993) tarafından kullanılan sanal cemaat kavramı, yeterli sayıda insanın, insani duygularla, siber uzamda kişilerarası ilişkiler kurmak üzere ara yüzeydeki kamusal tartışmalara yeterince uzun bir süre katılmasıyla ağda oluşan toplumsal kümelenmeler/örgütlenmeler olarak tanımlanmıştır. Sanal cemaat, benzeri değerleri, ilgi ve çıkarları paylaşan, bu doğrultuda enformasyon değiş tokuşu yapan, birbirleriyle arkadaşlık eden ve birbirlerine duygusal destek veren insanlardan oluşan gruplardır. Sanal cemaat üyeleri genel olarak ortak çıkarlara ve benzer kanılara sahiptir. Bu nedenle de homojen bir nitelik gösterirler.

Maireder ve Ausserhofer'a göre twitterda ağlaştırılan⁵ konular, (hyperlink gibi) medya nesnelere aktif kullanan ağdakilerin (@mantionlama) pratikleriyle yeniden biçimlenmekte ve birbirine bağlanmaktadır. Ağlaşmış kamusal alanın maddi temelini nesnelere ağı oluşturmaktadır. Ağlaştırılan konular, twitlerdeki hyperlinkler aracılığıyla önceki nesnelere bağlanır. Nesnelere arasındaki linkleri takip ederek ağdaki bireyler aynı konu hakkında bilgilendirilerek tartışma hakkında yönlendirilmektedir. Böylece siyasal olarak da bir kamusal etkileşim, yani bir anlamda ağlaşmış bir kamusal alan modeli ortaya çıkmaktadır (Maireder & Ausserhofer, 2016: 404-409).

Bu bağlamda yeni iletişim teknolojileri toplumun kapasitesini, hayat standartlarını ve yeni medya düzeninin toplumsal biçimlerini de belirlemiştir. Teknolojik determinist görüşü savunanlar, sınırsız enformasyona erişim ve serbest giriş ortamı sağlaması açısından özellikle internetin, mevcut iktidar ilişkilerinin karakteristiğini değiştirdiği insanlık tarihinde ilk kez sınıf, ırk ve din sınırlaması olmadan, belli bir ortama herkesin eşit şartlarda girmesini sağlayarak, yönetenler ile yönetilenler arasındaki güç dengelerini sarstığı görüşünü iddia etmektedirler (Cairncross, 1997:14). Karşıt görüştekilere göre kitle demokrasilerinin sürekli denetim ihtiyaçları vardır ve yeni medya düzeni iktidarın çıkarlarına hizmet etmek için geliştirilmiş bir mittir. Karmaşık toplumların idaresinde, iktidarı elinde tutma ve yönetme açısından, bilişim teknolojilerinin her tür altyapısını hazırladığı gözetim mekanizmaları, toplumsal denetimin standart araçlarıdır. Bu görüştekilerden bazıları, yeni medya düzenini bir 'ideoloji' sınıflaması içinde ele almış ve kapitalist sistemin bugünkü ihtiyaçlarıyla ilişkilendirmiştir (Kumar, 1999: 45-48).

Gelinen nokta, yeni medya sonrasında kamusal alan ve özel alan kavramlarının yeniden tanımlanması ve tartışılması gerektiğidir. Yeni medya gündelik hayatı panoptik bir kıskaç içine alarak, insan hakları ve özgürlükler ile bireysel mahremiyetleri yok etmektedir. Yeni medyayı savunanların da, eleştirenlerin de haklı sayılabilecekleri yönler oldukça fazladır. Bu bakımdan yeni medya düzeni;

⁵ Ağlaştırma, enformasyonun, yorum ve görüşlerin bir tartışmaya dâhil edilmesi anlamında kullanılmaktadır. (Maireder ve Ausserhofer, 2016, s.404).

toplumsal, kültürel ve siyasi sonuçları nedeniyle çok boyutludur (Hepkon, 2011:122).

Sosyal medya ortamları, çevrimiçi ve çevrimdışı yaşam arasındaki hızlı ve anlık geçişlerle beslenen yeni tür bir sosyalleşme sürecini biçimlendirmektedir. Bu süreç kimliklerin bedenden bağımsız olmasa da idealize edilerek sergilenmesine olanak vermenin yanı sıra, toplumsal ve siyasi olaylara karşı geliştirilen duygu, düşünce, tutum ve tepkilerin de rahatlıkla ifade edilebildiği bir uzam haline dönüşmüştür. Yeni medya ve demokrasi arasındaki bağ, sosyal medya platformlarının ideal bir kamusal alan olup olmadığı, toplumsal hareketlerin başlaması ve yayılmasındaki önemli rolü göz ardı edilemez bir konudur.

Yeni Medya ve Yeni Toplumsal Hareketler (YTH)

Toplumsal hareketler 19. yüzyıl sonlarındaki işçi hareketi ile başlamıştır. 1960'ların sonlarına kadar devam eden geleneksel toplumsal hareketler, siyasal iktidarı hedefleyen, (sendikal hareketler gibi) ekonomik çıkar merkezli ve sınıf temelli hareketler olmaları nedeniyle bu hareketler, “eski toplumsal hareketler” olarak adlandırılmaktadır (Önder 2003, 34-35). Eski toplumsal hareketlerde sorunların çözümü için ideolojik faktörler önerilmekteydi. Harekete geçmek için, yanlışlıkların ve haksızlıkların vurgulandığı ideolojiye ihtiyaç vardı (Johnston, Larana ve Gusfield 1999, 151). Eski toplumsal hareketlerin ekonomik kriz veya modernleşme gibi yapısal gerginliklere tepki olarak ortaya çıkması nedeniyle, “toplumsal sisteme entegre olamamış, marjinal ve irrasyonel aktörleri olan” hareketler olarak görülmüş, bütünleşme ve gelişme süreçleri geçilip modernleşme süreci tamamlandığında miadını dolduracağı ileri sürülmüştür (Çayır, 1999:7).

Geleneksel toplumsal hareketlerin yapısının kitlesel olması nedeniyle toplumun geneline yayılma amacı taşıyan kolektif hareketlerdir. Bu tip hareketleri kitleler tarafından hayata geçirilmekte, toplum düzeninde bireylerin menfaatlerine aykırı veya haksız görünen durumlarda tepkide bulunma fırsatlarıyla orantılı olarak gelişmektedir (Türkdoğan, 1999: 11).

Sanayileşme, kentleşme, modernleşme ve küreselleşme kuramlarının pratikleri, toplumun sorunlarına çözüm üretmez hale gelmiştir. 1960'lardan itibaren

modernizmin, artık tüm toplumlar için bir çıkış yolu olduğu yönündeki anlayışa karşı eleştiriler yükselmeye başlamıştır. Modernizm, toplumsal sorunların çözümünde sihirli bir güç olmak yerine, ilerleyen zaman içinde sebebi olarak görülmeye başlanmıştır. Yükselen eleştiriler ve toplumsal sorunlara çözüm arayışları, postmodernizm gibi yeni bir paradigma gerçeğini doğurmuştur. 1970'lerin ortalarında Avrupa ülkelerinde görülmeye başlayan barış hareketleri, feminist hareketler, ekoloji-çevre hareketleri, yerel özerklik hareketleri, teorisyenler tarafından YTH kavramı ile ifade edilmeye başlanmıştır.

Özünde yeni toplumsal hareketlerin (YTH) 1968 Mayıs'ında Fransa'da başlayan öğrenci hareketlerinde yaşanan dönüşüm ile başladığı söylenebilir. 1960'ların sonlarında bir "toplumsal hareket olarak işçi sınıfı hareketi" ivme kaybetmiş ve bunun yerine daha öncekilerden farklı olarak, yerel-özerklik, kendini ifade etme ve endüstri sonrası toplumun eleştirisine yönelik hareketler yükselmiştir. Bu bağlamda bir çeşit yeni kimlik arayışları olarak sayılabilecek çevre, kadın, barış ve küreselleşme karşıtlığı gibi yeni tip toplumsal hareketler görülmeye başlanmıştır.

Soğuk savaşın getirdiği ekonomik ve siyasal koşulların oluşturduğu memnuniyetsizlik, yaşanan haksızlıklar ve eğitim sistemindeki problemlerden kaynaklanan YTH'ler, özellikle Fransa'da Guy Debord, Henri Lefebvre, Michel Foucault, Michel de Certeau, Pierre Bourdieu, ve Alain Touraine gibi entelektüel kuşağın temsilcilerine gündelik hayattaki mikro siyasetin zenginliğini göstermiştir (Kentel, 2011). Habermas, yeni çatışmaların bölüşüm sorunlarından değil, yaşam biçimleri sorunlarından kaynaklandığını ifade ederek, YTH'nin 'iktisadi ve sosyal, içişleri ve askeri güvenlik' sorunlarına tepki olarak değil, 'yaşam kalitesi, eşit haklar, bireysel kendini gerçekleştirme, katılım ve insan hakları' gibi konularına odaklandığını ifade etmektedir (Habermas J. , 2001: 849).

Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle, coğrafi sınırları yeni medya ile mekân olgusu da anlamını yitirmeye başlamıştır. Dünyanın her bir köşesinden, çok farklı bölgelerde yaşayan bireyler çevrelerinde olup biten olayları anında yerkürenin her yerine yayabilmektedirler. Artık yöneticilerin ülkelerinde kötü giden durumları, geleneksel kitle iletişim aracı kullanarak manipüle etme, üstünü örtme, gizleme ihtimalleri çok azdır. Ağa bağlanmanın mümkün olduğu her yerden bütün dünya ile

iletişim kurmak ve enformasyon yaymak çok sıradan bir olay olmuştur. Artık bireyler dünyada ne olup bittiğinden haberdar olmak için önlerine gelene kadar çok fazla müdahale edilmiş ve kurgulanmış haberlerle yetinmemekte, sosyal medya üzerinden, olayların gerçek yüzünü öğrenebilmektedir.

İletişim teknolojilerinin gelişmesi merkezi ve dikey gücün hâkim olduğu ulus devlet yapısında da önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Yurttaşlar ülkede olan bitenleri anında öğrenebilirken, olumsuz durumlarda dijital platformları kullanarak tepkilerini en üst düzeydeki yetkililere doğrudan ulaştırabilmektedir. İktidarların gücü yatay ve aşağıya doğru yayılma eğilimine girmiştir (Aktaş H. , 2004: 211). İletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucunda iktidarla ile halk arasındaki mesafe azaltmakta, doğrudan demokrasi güçlenmektedir. Özellikle sosyal medyanın yaygın biçimde kullanılmaya başlanması, kitlelere özgür ve geniş bir alan sunarak seslerini daha kolay duyurmalarına olanak vermiştir. Hak temelli sivil toplum örgütleri savunuculuk yaptıkları konuların geniş kitlelere ulaşması için medyanın dikkatini çekme engelini aşmış, sosyal medya hesapları ile artık kendileri birer medya organı haline gelmiştir. Formel veya informal sivil örgütlenmeler kendi hesapları üzerinden hedef kitlelere ve topluluklara ulaşmaya başlamışlardır.

Enformasyonun kolay yayılabilir hale gelmesi, baskı altındaki halkın tepkilerinin, biriken enerjilerinin meydanlara taşınmasını, kitlesel eylemlere dönüşmesini de kolaylaştırmıştır. Sosyal medya, bir yandan popüler kültürün en önemli temsil alanlarından biri haline gelirken öte yandansa yenedünya düzeni içinde ve çok uluslu şirketlerin tekelinde kültürel emperyalizmi pompalayan küresel-ticari medyaya karşı alternatif bir sosyal ağ işlevi görmektedir. Bununla birlikte sosyal medya, “yeni toplumsal hareketler” kapsamında değerlendirilebilecek başkaldırı ve protesto hareketleri üzerinde oynadığı güçlü rolle kendini göstermektedir. İnternet, YTH'nin protesto eylemi organize etmeyi kolaylaştırarak kitlelerin yönlendirilebilmesini yakın zamanda görüldüğü gibi onlarca ülkede güçlü iktidarlara devirip sarsacak kadar büyük sosyal dönüşümlerin oluşmasını sağlamıştır. Yeni medya ve iletişim teknolojileri sayesinde hegemonyalar yıkılmış, iktidarlara devrilmiş, güç merkezleri dağılarak parçalanmış ve çok merkezli hale gelmiştir.

Ori Brafman ve Rod A. Beckstrom, “Denizyıldızı ve Örümcek: Lidersiz Organizasyonların Önlenemez Başarısı”⁶ isimli çalışmalarında geleneksel toplumsal hareketler için zayıflık olarak görülen lidersizliğin (liderlik ve biçimsel örgütlenmenin yokluğunun) YTH için en önemli değer ve gösterge olduğu tespitini vurgulamaktadırlar (Uçkan & Ertem, 2011: 37).

Sosyal medyada haberlerin aktarılması genellikle geleneksel medyanın haber bildirimlerinden farklı bir biçimde gelişmektedir. Haberler yorumsuz, düz ve doğrudan aktarılmak yerine, bir yorum katılarak veya başka bir boyutuna dikkat çekilerek ağılaştırılmaktadır. Sözgelimi Twitter kullanıcıları kamusal alandaki tartışmaları geleneksel medyanın sunduğu gibi aynen aktarmak yerine, alternatif arka planlar vererek ve çoğunlukla kendi yorumlarını katarak sosyal ağda yaygınlaştırmaktadırlar.

Geleneksel iletişim araçlarından farklı olarak yeni medya, bireyler arası etkileşime imkân tanıyan yapısıyla kendine özgü bir dille kurulan yeni ilişki ve eylem biçimleri ortaya çıkarmıştır (Dağı, 1998: 494). Bununla birlikte sosyal medya ortamlarında kullanılan kimliklerin, bireyin mevcut reel kimliğini tam olarak yansıtmamakta, hatta üretilen, kurgulanan, duruma göre yeniden yapılandırılan bir hal almaktadır.

Temsil edilemeyenlerin sosyal ağlarda hayat bulması, kendi oluşturdukları haber içeriğini oluşturabilmeleri ve gündemi yayabilmeleri, ağlar üzerinden çok kısa sürede çoğalabilmeleri, Twitter, Facebook, Youtube, bloglar, mobil iletişim vb. sosyal ağlara atfedilen devrimsel gücü desteklemektedir. Toplumun tabanından gelen örgütlenmeler, coğrafi engelleri aşarak ve sanal bir kamusal alan oluşturup kendi gündemlerini ortaya koymuşlardır. Böylece küresel ölçekteki kamuoyu, dijital uçurumun elverdiği koşullarda, çevrim dışı ortamda yok sayılan muhalifin, temsil edilemeyenin, ezilenin, mağdurun çevrim içi ağlarda hayat bulmasına, etkin varlık gösterebilmesine tanık olmuştur (Öğün Emre, 2013:146).

⁶ Brafman ve Beckstrom’un kitaplarına adını veren denizyıldızı ve örümcek metaforları da aslında klasik ve YTH’leri ifade etmektedir. “Örümcek, merkezileşmiş bir hayvandır. Bacakları gövdesinden uzar, başını kesin, ölür. Denizyıldızı ise gayri merkezi bir ağdır. Başı yoktur. Temel organları her bir kolda tekrarlanır. İkiye böldüğümüzde iki denizyıldızımız olur.

Çağdaş demokrasi anlayışında yurttaşların siyasal söylemlere erişim ve katılımları merkezi bir öneme sahiptir. İnternetin sağlamış olduğu imkânlar, sıradan yurttaşların, kendilerini, ülkelerini ve dünyayı ilgilendiren konulardaki tartışmalara kolayca dâhil olmalarını, siyasa yapımına etki etmelerini kolaylaştırmaktadır. Sosyal medya kamuoyu oluşumunu ve dönüşümünü hızlandırırken, siyasal söylemlerin hiçbir toplumsal sınıf ayrımı olmadan en geniş biçimde konuşulmasını sağlamaktadır. Özellikle Twitter'ın sağlamış olduğu açık, şeffaf, düşük eşikli enformasyon ve fikir alışverişi, sosyal bağlanırlığı kolaylaştırarak, siyasal söylemlerin ve kamusal tartışmaların yapısını genişleterek yeniden yapılanmasına dair büyük bir umut vadetmektedir (Maireder & Ausserhorfer, 2016: 404). Twitter sayesinde enformasyon hızlı bir biçimde çok geniş bir alana yayılarak, gündeme taşınmak istenen konuyla ilgili bir farkındalık oluşturmaktadır. İnternet platformları, enformasyonun (fotoğraf, ses, görüntü, haber linki gibi) farklı kaynak ve biçimlerle zenginleştirilmesini ve etki gücünün artmasını sağlamaktadır.

Marshall'a göre toplumsal hareketin bir kimliğe bürünebilmesinin bazı ön şartları;

- Yapısal Uygunluk (hareketin ortaya çıkması için gerekli olan en genel toplumsal koşullar)
- Yapısal Gerginlik (adaletsizlik ya da kırgınlık duygusu); genelleşmiş bir inancın büyüyüp yayılması (halkın problemlerine çözüm öneren bir ideoloji gibi)
- Hızlandırıcı Faktörler (eyleme geçiren olaylar)
- Katılımcıların Eyleme Seferber Edilmesi (örneğin saflara katılmalarının sağlanması)
- Toplumsal Denetim İşleminin Kendisi
- Olarak sıralanmıştır (Marshall, 1999:742-743).

Sosyal medyanın yeni toplumsal hareketler açısından önemi, mevcut siyasi ve demokratik kurumların kendilerini yeterince temsil etmediğini ve haklarını savunamadığını düşünen bireyleri, kendi görüşleri doğrultusundaki protesto eylemlerine katılmaya motive ediyor olmasıdır. Ekonomik, siyasal ve toplumsal sınıf ilişkilerinden bağımsız, tamamen bir sosyal olgu, bir kimlik sorunsalı üzerinden sosyal medya ve yerel ağlar üzerinden örgütlenerek seslerini duyurmak isteyen YTH'ler, artık modern dünyada çok yaygın bir demokratik tepki biçimi olarak tanımlanmaktadır. İdeolojik kaygılardan ötesinde temelde bir hak savunuculuğu yapmayı amaçlayan YTH, değerler üzerinden muhalefet yapmayı amaçlamaktadır. Bir karşı egemen güç olarak; toplumun kuralları ve normlarını kendi talep ve

değerlerine karşılık veren bir siyasi arenada tanımlamanın kontrolünde söz sahibi olma çabasıdır (Castells, 2013: 12-22).

Toplumda yaşanan temel adaletsizlikler, YTH'nin ana çıkış nedenidir. Bu bağlamda toplumsal tahakkümlere direnmenin bazı yapısal ve bireysel gerekçeleri vardır. Etik'ten yoksun siyaset, yozlaşan siyasetçiler ve medyanın da bu süreçte katkısı hesaba katıldığında toplumsal anlamda bir kokuşmuşluk ortamından söz edilebilir. Özetle; toplumu, kurumları ve piyasayı ayakta tutan “güven” kaybolmuş, toplumsal sözleşme çözülmüş ve bu olumsuzluklar karşısında bireyler ayakta kalmak için daha mücadeleci ve savunmacı bireylere dönüşmüşlerdir (Castells, 2013: 17).

Yeni iletişim teknolojileri sivil girişimlerin kimlik ve hak temelli mücadelelerinde oldukça etkin olarak kullanılmaktadır. İnsan hakları, çevre ve ekolojik sorunlar, militarizm karşıtı fikirlerini yeni medyayı çok aktif olarak kullanarak savunan bireyler ve sivil girişimleri dijital aktivistler olarak nitelemek mümkündür. Castells'e göre, yeni iletişim teknolojileri ve internet aracılığıyla oluşan sosyal medya platformlarını etkin kullanan dijital aktivistler ve sivil girişimler egemen gücün siyasi kurumlarına ve kitle iletişim araçlarına bağımlı olmaktan çıkmış, kendi öz varlıklarını sürdürülebilecekleri bir dijital ortama sahip olmuştur (Castells, 2013: 22-23). Herhangi bir mesajın internet aracılığıyla sosyal medya üzerinden yayılması, geleneksel kitle iletişim araçlarına göre daha hızlı, masrafsız ve kolaydır. İnternet platformlarının geleneksel kitle iletişim araçlarına nazaran egemen güç ve siyasi erk tarafından kontrolünün zorlaşması, üretilen medya içeriklerinin sansürsüz dolaşımına, mesajların kitlelere hızlı yayılmasına daha fazla olanak sağlamaktadır. Aktivistler, internet aracılığıyla daha önce sahip olmadıkları çok önemli yeni güçlere kavuşmuştur (Uçkan & Ertem, 2011: 18). Savunuculuk yapan bireyler çok daha hızlı bir araya gelebilmekte ve dağılmakta, yerel eylemlerine küresel iletişim platformlarına erişerek destek verebilmekte, ülke ve dünya kamuoyunu etkileyebilmekte, gündem oluşturabilmekte ve iktidar üzerinde baskı kurabilmektedirler.

Yeni medya ortamları YTH tarafından kendilerini tanıtmak, fikirlerini yaymak, eylemlerini organize etmek, yapacakları eylemleri kamuoyuna duyurmak,

eyleme katılımcı ve gönüllü bulmak için daha yoğun kullanılmaktadır (Binark & Löker, 2011: 15).

YTH'nin aktivistleri, eylem çağrılarını genellikle twitter, facebook, youtube, instagram gibi yeni medya hesapları üzerinden duyurmakta, görüşlerine web sitelerinde ve e-gruplarında tüm detaylarıyla yer verebilmekte, eylem veya etkinlik gibi tüm faaliyet görüntüleri video paylaşım ağları olan dijital platformlara yüklenerek, bunların çevrimiçi küresel ölçekte erişimini sağlanabilmektedir. Böylece hak arayışı mücadeleleri, savunuculuk yaptıkları konuya ilişkin gündem oluşturup, kamuoyunu harekete geçirebilmektedir. Dünyadaki Occupy, Arap Baharı, Turuncu Hareket, Kadife Devrim, Sarı Yelekliler eylemleri gibi, Türkiye'deki Gezi Parkı ve Kuzey Ormanları Savunması eylemleri de sosyal medyanın aktif biçimde kullanıldığı YTH'ler olarak dikkat çekmektedir.

Yeni Toplumsal Hareket Örneği Olarak Kuzey Ormanları Savunması (KOS)

Web sayfası, mail grupları, sosyal medya hesapları gibi dijital platformları çok efektif kullanarak Türkiye'de önemli bir taban oluşturan, eylemleri ve etkileşimleriyle ses getiren Kuzey Ormanları Savunması (KOS) uzun soluklu bir YTH örneği olarak dikkat çekmektedir. Hareket, Castells'in (2013:191-197) "İsyan ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler" eserinde saydığı ağ toplumundaki toplumsal hareketlerin ortak özelliklerini taşımaktadır. Castells (2013) özetle, 'eski toplumsal hareketlere nazaran yeni toplumsal hareketlerin daha az şiddet içerdiğini' ifade ederek, yeni hareketlerin ağları farklı biçimlerde oluşturduklarını, kent uzamını işgal ettiklerini, hem yerel hem küresel olduklarını, zamanın tarihselliğini aştıklarını, köken olarak kendiliğinden oluştuğunu, hareketlerin viral olduğunu, özdönüşümsellik, programsızlık, lidersizlik özellikleri taşıdıklarını ifade etmektedir.

Temmuz 2013'te, Mayıs sonlarında başlayıp 30 Ağustos'ta sona eren Gezi Parkı protestoları forum hareketlerinden biri olarak henüz bitmemişken kurulan KOS, kendisini Gezi'nin Çocuğu olarak tanımlamaktadır.⁷ İlk eylemini 7 Temmuz 2013'te İstanbul 3. Köprü'nün Avrupa Yakasındaki ayağının bulunduğu Sarıyer'e

⁷ <https://kuzeyormanlari.org/2014/06/03/gezi-ve-kent-hakki>

bağlı Garipçe Köyü'nde yapmıştır. Hareket, yaklaşık bir yıl sonra formel bir STK hüviyeti de kazanmış, dava açma ve diğer hukuki işlemlerini yürütebilmek amacıyla 10 Ekim 2014'te İstanbul Beyoğlu'nda tarihinde "Kuzey Ormanları" adı ile bir dernek kurulmuştur. Çevre ve ekolojik yaşam hakkı savunuculuğu olarak başlayan KOS bugün YTH'lerin şemsiyesi altına girebilecek bütün kimlik temelli haklar konusunda savunuculuk yapan bir oluşuma dönüşmüştür.

KOS web sitesinde⁸ kendini şöyle tanımlamaktadır: Biz İstanbul halkıyız. Sultangazi'de yaşarız. Nişantaşı'nda yaşarız. Beyoğlu'nda yayındayız, Maltepe'de tetikte. Kadıköy'ün boğasıyız, Sarıyer'in yeşili. Mahalleliyiz. Köylüyüz. Mühendisiz. Öğrenciyiz. LGBTİ bireyiyiz. Esnafız. Emek Sineması'yız, Kapalıçarşı'yız, Validebağ Korusu'yuz, Atatürk Kültür Merkezi'yiz, Gezi Parkı'yız. Yaşamı topyekûn savunmak adına bir araya gelen, 3. köprü ve 3. havalimanı -ve diğer-iş cinayetlerinde katledilen kardeşlerimizin hesabını soran, kentsel dönüşüm ve muhafazakârlaştırma belasına karşı geleceğini koruyan, Kuzey Ormanları'nın karacası, yer yediuyuru, sincabı için direnenleriz. Biz yaşamız. Ve kalabalığız...

Yeni Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya: Kuzey Ormanları Savunması Hareketine Yönelik Bir Örnek Olay İncelemesi başlıklı makalesinde Figen Algül, KOS aktivistleri ve KOS Medya ekibi mensupları ile derinlemesine görüşmeler yaparak sosyal medyanın YTH olarak KOS hareketini nasıl dönüştürdüğünü, örgütlenme ve organizasyon yapılarını nasıl etkilediğini ve sanal ortamlardaki aktivitelerinin gerçek bir kamusal alan oluşturma kapasitelerini ele almıştır. Algül'e göre yeni medyayı bir sıçrama tahtası olarak gören KOS bütün sosyal medya mecralarını kullanarak kitlelere ulaşmakta, sanal ortamları kullanarak protesto eylemlerini organize etmekte, kitlesel eylemler için takipçilerini ve aktivistlerini sokağa çağırılmaktadır (Algül, 2014: 150).

YTH'in tipik bütün özelliklerini bünyesinde toplayan lideri bulunmayan ve yeni medya platformları üzerinden örgütlenen bir hareket olan KOS, sadece dijital aktivistlik yapmakla kalmamakta, hareketin savunuculuk alanları doğrultusunda kamuoyu ve medya desteğini arkasına alabilmek için girişimler yapmakta, sahada da kitlesel protesto eylemleri organize etmektedir.

⁸ <http://nefesol.kuzeyormanlari.org/biz-kimiz.html>

KOS, odak noktasına İstanbul'un kuzeyini alarak, Istrancalar'dan Sapanca'ya kadar olan bölgedeki orman alanları ile birlikte, su havzaları, tarım alanları, endemik bitki ve hayvan türlerinden oluşan ekosistemlerin bir arada bulunduğu bütüncül bir ekolojik alanın savunmasını yapmak amacıyla olduğunu ifade etmektedir. Özgür ve gönüllü bireyleri ile bütüncül ekolojik alan savunması doğrultusunda; ölçeği ve gerekçesi ne olursa olsun doğaya, akla, bilime dayanmayan her türlü kentsel-kırsal projenin durdurulması için mücadele etmektedir.

KOS Hareketi web sitesinde yayımladığı manifestoda İstanbul Halkı adına, kentin akciğerleri olan ve şehrin az da olsa temiz hava almasını sağlayan kuzey ormanlarının savunulması için İstanbul'daki üç büyük projeyi (3. Köprü, 3.Havalimanı ve Kanal İstanbul) protesto etmekte ve durdurulmasını istemektedir.

Hareketin resmi web sitesinde KOS Medya grubu bünyesindeki yeni medya ve sosyal medya hesapları şu şekilde sıralanmaktadır:

www.kuzeyormanlari.org	web sitesi,
https://www.facebook.com/KuzeyOrmanlariSavunmasi	Facebook
https://twitter.com/kuzeyormanlari	Twitter
https://www.youtube.com/channel/UCcR-vW-jSBo17plCCcT9QZQ	Kuzey Ormanları Savunması adlı Youtube Kanalı
@kuzeyormanlarisavunmasi	instagram hesapları
kuzeyormanlarisavunmasi@googlegroups.com	mail grubu.

27 Aralık 2018 itibariyle KOS Facebook hesabının 55 bin 901, Twitter hesabının 56 bin 877, Instagram hesabının 6 bin 895 takipçisi bulunmaktadır. 110 farklı video paylaşılan Youtube hesabının ise 206 abonesi bulunmaktadır.

www.kuzeyormanlari.org adresli web sitesinde, özellikle İstanbul daha ağırlıklı olmak üzere, Türkiye'deki bütün kent ve ekoloji haberleri yer almaktadır. Bu haberler Kos Medya ekibi tarafından yapılmakta ya da internetten toplanmaktadır. Aynı haberler kuzeyormanlari.org web sitesinde Twitter, Facebook sayfasında paylaşılmaktadır. 3. Köprü, otoyol, havalimanı gibi çevreye olumsuz etkisinin yüksek olacağını savundukları projeleri durdurmak ve protesto etmek amacıyla #istanbulanefesol hashtagı ile Twitter üzerinden kamuoyu oluşturma

çalışmalarını, Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde açtıkları imza stantları ile desteklemektedirler.

SONUÇ

Dinamik bir yapıya sahip olan toplum, kitle iletişim araçlarından sonra, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal ağlar ve sosyal medya ile daha hızlı değişim ve dönüşümler yaşamaya başlamıştır. 1960'ların sonlarında öğrenci hareketleri ile başlayıp genişleyen ve farklılaşarak toplumsal değişmeyi beraberinde getiren hareketler, günümüz koşullarında yeniden dönüşüme uğrayarak, YTH olarak bilinen hareketlerin ve eylem biçimlerinin de artık “eski” olarak nitelendirilebileceği bir döneme evrilmiştir. Yerel bir hareket olarak İstanbul'da ortaya çıkan, fakat küresel tüm ekolojik sorunlara ve kimlik problemlerine karşı da sesini yükselten KOS hareketi, neredeyse tüm yeni medya mecralarını kullanarak kitlelere ulaşmaktadır. Hareket çok aktif olarak kullandığı yeni medya araçlarını, bir taraftan savunuculuk yaptığı konuları yeni kamusal alanın oluştuğu sanal ortamda gündemin üst sıralarına taşımak isterken, diğer taraftan da yapacağı sokak eylemleri için de medya, gönüllü ve aktivistlerine buradan çağrı yapmakta, eylemleri ve sonuçları bu mecralardan paylaşmaktadır.

KOS Hareketi, yeni medya ile birlikte YTH'nin niteliksel anlamda bir dönüşüm geçirdiğinin farkında olarak, yeni medya platformlarını tamamen sokağın yerine koymamakta, sokak eylemlerini destekleyici bir araç olarak kullanmaktadır. Hareketin temel savunuculuğunu yapmış olduğu Kuzey Ormanları için en büyük tehdit olarak görülen 3. Köprü, Kuzey Otoyolu ve 3. Havalimanı yapımları tamamlanmış, Kanal İstanbul Projesi ise hâlâ gündemdeki yerini korumaktadır. KOS Hareketi ise başta ekolojik çevre ve kent hakkı olmak üzere, kimlik odaklı ve hak temelli savunuculuk faaliyetlerini tüm dijital mecralarda devam ettirmektedir.

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Celalettin (2007). *Yeni Medyanın Geleneksel Medya İle Karşılaştırılması*, (Editör), Erol Gülbuğ. *Medya Üzerine Çalışmalar*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, s. 109.

AKTAŞ, Hasret (2004). *Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet*, Konya: Tablet Kitabevi.

ALGÜL, Figen (2014). “Yeni Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya. Kuzey Ormanları Savunması Hareketine Yönelik Bir Örnek Olay İncelemesi”, *Marmara İletişim Dergisi*, 22, s. 139-152.

AYDIN SAKI, Oya (2011). *Teknoloji, Haber, Nesnellik: Yeni Medya Üzerine Tartışma Notları*, (Editör) Zeliha Hepkon. *İletişim ve Teknoloji*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, s. 105.

BALLE, Francis ve GERARD Eymery (1991). *Yeni Medyalar*, (Çev: Mehmet Selami ŞAKİROĞLU), İstanbul: İletişim Yayınları.

BİNARK, Mutlu ve Koray LÖKER (2011). *Sivil Toplum Örgütleri İçin Bilişim Rehberi*, Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.

CAIRNCROSS, Frances (1997). *The Death of Distance: How the Communications Revolution Is Changing our Lives*, London: Orion Business Book.

CASTELLS, Manuel (2013). *İsyan ve Umut Ağları-İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

ÇAYIR, Kenan (1999). *Yeni Sosyal Hareketler*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

DAĞI, İhsan, D (1998). “Bilgi Toplumu, İnternet ve Demokrasi: Dijital Alemin Genleşen Kamusal Alanı”, *Yeni Türkiye Dergisi*, Ocak-Şubat 1998, s. 488-496.

ERDOĞAN, İrfan ve ALEMDAR Korkmaz (2002). *Öteki Kuram*, Ankara: Erk Yayınları.

HABERMAS, Jürgen Douglas(2004). *Kamusal Alan*, (Editör), Meral Özbek. *Kamusal Alan*, (Çev: Meral Özbek), İstanbul: Hil Yayınları, s. 95-102.

HABERMAS, Jürgen (2001). *İletişimsel Eylem Kuramı*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

HEPKON, Zeliha (2011). Yeni İletişim Teknolojileri Tartışmalarının Yeni Olmayan Boyutu: Teknolojik Determinizm, (Editör Zeliha Hepkon). İletişim ve Teknoloji, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, s.122-138.

JOHNSTON, Hank, LARANA Enrique ve GUSFIELD Joseph R. (1999). Kimlikler, Şikayetler ve Yeni Toplumsal Hareketler, (Editör: Kenan Çayır ve Serkan Özburun). Yeni Sosyal Hareketler, İstanbul: Kaknüs Yayınları, s.131-158.

KENTEL, Ferhat (2011). “Modernite, Gündelik Hayat ve Sosyal Hareketler”, <http://www.altust.org/2011/11/modernite-gundelik-hayat-ve-yeni-sosyal-hareketler1/>, Erişim Tarihi: 01.02.2019.

KUMAR, Krishan (1999). Sanayi Sonrası Toplumdan Post-modern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları, (Çev: Mehmet Küçük), Ankara: Dost Kitabevi.

LYON, David (1997). Elektronik Göz & Gözetim Toplumunun Yükselişi, (Çev: Dilek Hattatoğlu). İstanbul: Sarmal Yayınevi.

MAIREDER, Axel ve AUSSERHORFER Julian (2016). Twitter'da Siyasal Söylemler: Ağlaştırma Konuları, Nesnelere ve İnsanlar, (Editörler), Katherina Weller, Axel Burns, Jean Burgess, Merja Mahrt ve Cornelius Puschman, (Çev: Emre Erbatur). Twitter ve Toplum, İstanbul: Kafka-Epsilon Yayıncılık, s. 404-409.

MARSHALL, Gordon(1999). Sosyoloji Sözlüğü, (Çev: Osman Akınhay ve Derya Kömürçü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınevi, s. 742-743.

MCLUHAN Marshall ve CARSON David(2003). The Book of Probes, California: Corte Madera: Gingko Pr.

MCLUHAN, Marshall (1964). Understanding Media: The Extensions of Man, New York: McGraw-Hill.

ÖĞÜN EMRE, Perrin (2013). “Başka Bir Dünya İçin Ağ Atmak: Siber Ortamda Üç Barış Hareketi”, Global Medya Dergisi: Turkish Edition (3), s. 142-165.

ÖNDER, Tuncay (2003). Ekoloji, Toplum ve Siyaset, Ankara: Odak Yayınları.

RHEINGOLD, Howard (1993). *The Virtual Community & Homestanding on the Electronic Frontier*. London: Addison-Wesley.

SAYAR, Kemal (2002). “Doğunun Hikmeti İle Batının Akli Birleşmeli”, <https://kemalsayar.com/basinda/dogunun-hikmeti-ile-batinin-akli-birlesmeli>, Erişim Tarihi: 03.02.2019.

SOETE, Luc (2004). *Küreselleşmiş Bir Dünyada Bilgi Temelli Ekonominin İnşası: Güçlükler ve Gelişme Potansiyeli*, (Editör: Maria Joqao Rodrigues), (Çev: Elif Özsayar). Avrupa'nın Yeni Bilgi Ekonomisi, İstanbul: Dışbank Kitapları, s. 39-65.

TİMİSİ, Nilüfer (2003). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Ankara: Dost Kitabevi.

TÖRENLİ, Nurcan (2005). *Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

TÜRKDOĞAN, Orhan (1999). *Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi*, İstanbul: Birleşik Yayıncılık.

UÇKAN, Özgür ve ERTEM Cemil (2011). *Wikileaks - Yeni Dünya Düzenine Hoşgeldiniz*, İstanbul: Etkileşim Yayınları.